Neljapäev, 7. aprill 2022

P9_TA(2022)0124

Õigusriigi ja inimõiguste olukord Guatemala Vabariigis

Euroopa Parlamendi 7. aprilli 2022. aasta resolutsioon õigusriigi ja inimõiguste olukorra kohta Guatemala Vabariigis (2022/2621(RSP))

(2022/C 434/11)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Guatemala kohta, eelkõige 14. märtsi 2019. aasta resolutsiooni inimõiguste olukorra kohta Guatemalas [1],

— võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja pressiesindaja 11. veebruari 2022. aasta avaldust õigusriigi olukorra kohta Guatemalas ja 23. märtsi 2022. aasta avaldust õigusriigi olukorra halvenemise kohta Guatemalas,

— võttes arvesse lepingut, millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Kesk-Ameerika vahel [2], eelkõige selle inimõiguste klauslit,

— võttes arvesse Euroopa Liidu suuniseid inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku 28. veebruari 2022. aasta aruannet inimõiguste olukorra kohta Guatemalas,

— võttes arvesse ÜRO peasekretäri pressiesindaja 11. veebruari 2022. aasta avaldust Guatemala kohta,

— võttes arvesse Ameerika Inimõiguste Komisjoni 22. veebruari 2022. aasta avaldust, milles väljendatakse muret uute kohtusüsteemi sõltumatuse rikkumiste pärast Guatemalas, ja Ameerika Inimõiguste Komisjoni ning kohtunike ja advokaatide sõltumatusega tegeleva ÜRO eriraportööri 9. märtsi 2022. aasta avaldust, milles kutsutakse Guatemalat üles tagama riigi uue peaprokuröri ametisse nimetamisel sõltumatuse ja erapooletuse,

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni ja ÜRO inimõiguste konventsioone ning nende fakultatiivprotokolle,

— võttes arvesse ÜRO 1966. aasta kodaniku- ja poliitiliste õiguste pakti,

— võttes arvesse Guatemala põhiseadust,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et Guatemala on ELi oluline ja sarnaseid seisukohti jagav partner, nagu on näidanud riigi tähtis roll Kesk-Ameerika piirkondlikus integratsioonis tema ajutise eesistumise kaudu Kesk-Ameerika Integratsioonisüsteemis, ELi ja Guatemala suurenev kaubanduskoostöö, riigi solidaarsus Ukraina ja Euroopaga ning tema terav hukkamõist Venemaa sissetungi suhtes Ukrainasse, tema aktiivne roll rahvusvahelistel foorumitel ning konstruktiivne dialoog Guatemala saatkonnaga Brüsselis Euroopa Parlamendi Kesk-Ameerika riikidega suhtlemiseks loodud delegatsiooni tegevuse raames;

B. arvestades, et 2019. aastal otsustas Guatemala Vabariigi valitsus ühepoolselt lõpetada karistamatuse juhtumeid uuriva rahvusvahelise komisjoni (CICIG) volitused, mis oli tegutsenud riigis 12 aastat; arvestades, et ajal, mil ametivõimud tegid koostööd CICIGiga, tegi Guatemala pidevaid edusamme inimõiguste ja korruptsioonijuhtumite menetlemisel;

---

[1] ELT C 23, 21.1.2021, lk 92.
[2] ELT L 346, 15.12.2012, lk 3.

Neljapäev, 7. aprill 2022

C. arvestades, et pärast seda on Guatemala kannatanud pideva institutsioonilise koopteerimise ja õigusriigi lammutamise protsessi, kohtunike ja prokuröride õiguspärase töö süstemaatilise takistamise ja nende ahistamise, kohtutöötajate, eelkõige CICIGi, inimõiguste prokuratuuri ja karistamatuse vastu võitlemise eriprokuratuuri (FECI) töötajate vastu suunatud laimukampaaniate, nende vahistamise ja hirmutamise ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate vastaste rünnakute intensiivistumise ja sagenemise ning nende tegevuse kriminaliseerimise all;

D. arvestades, et prokuröride tööd, kes tegelevad korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse juhtumitega, millesse on segatud kõrged riigiametnikud ja äriomanikud, on kriminaliseeritud arvukates kriminaalmenetlustes kohtute distsiplinaarnõukogule esitatud kaebuste ning Guatemala riigiprokuratuuri edendatud eelmenetluste kaudu, et neid vahistada või neilt kohtulik puutumatus ära võtta; arvestades, et nende sõltumatute kohtunike, prokuröride ja advokaatide vastu algatatud kohtumenetluste sagenemine ning kiire ja tõhusa reageerimise ja kaitsemeetmete puudumine on murettekitav;

E. arvestades, et ähvarduste, ahistamise ja meelevaldse kinnipidamise ohu tõttu on rohkem kui 20 kohtunikku teatanud, et nad lahkuvad Guatemalast, et kaitsta oma turvalisust ning füüsilist ja psühholoogilist puutumatust ning vältida Guatemala riigiasutuste kättemaksu; arvestades, et kohtunik Erika Aifáni, endiste peaprokuröride Claudia Pazi ja Thelma Aldana ning FECI juhi Juan Francisco Sandovali juhtumid on vaid mõned näited Guatemala kohtutöötajate ahistamisest;

F. arvestades, et Guatemala põhiseaduse artiklis 203 rõhutatakse, et kohtuvõimu ülesandeid peavad täitma üksnes ülemkohus ja muud seadusega sätestatud kohtud; arvestades, et ülemkohtu ja apellatsioonikohtu vabadele kohtadele kohtunike valimisel ei ole edusamme tehtud; arvestades, et sel aastal nimetavad president ja kongress ametisse kolm võtmeisikut: peaprokuröri, inimõiguste ombudsmani ja riigikontrolöri;

G. arvestades, et 2022. aasta mais valitakse Guatemala Vabariigi uus peaprokurör; arvestades, et Guatemala põhiseaduses on sätestatud, et peaprokuröri nimetab ametisse ülemkohtu esimehest, õigusteaduskonna dekaanidest, advokatuuri liikmetest ja kodanikuühiskonna liikmetest koosnev ametisse nimetamise komisjon; arvestades, et 2021. aasta septembris lisas USA välisministeerium Guatemala Vabariigi peaprokuröri ja tagasivalimiseks esitatud kandidaadi María Consuelo Porrase ning prokuratuuri peasekretäri Angel Pineda nn Engeli nimekirja korruptiivsete ja ebademokraatlike osalejatena, kes takistavad korruptsioonijuhtumite eest kriminaalvastutusele võtmist; arvestades, et peaprokuröril on õigusriigi kindlustamise, inimõiguste kaitse ning korruptsiooni ja karistamatuse vastase võitluse tagamisel oluline roll;

H. arvestades, et Ameerika Inimõiguste Komisjon ning kohtunike ja advokaatide sõltumatusega tegelev ÜRO eriraportöör on mitmel korral soovitanud läbi viia põhiseaduse reformi seoses riigi peaprokuröri ja kõrgemate kohtute kohtunike valimise menetlustega kooskõlas rahvusvaheliste sõltumatuse ja erapooletuse standarditega;

I. arvestades, et Guatemala valitsus on teinud pingutusi, et rakendada läbipaistvust edendavat poliitikat ning võidelda korruptsiooni ja karistamatuse vastu, luues presidendi komitee korruptsiooni vastu ja presidendi komitee rahu ja inimõiguste kaitseks, mis peaksid andma konkreetseid tulemusi;

J. arvestades, et Transparency Internationali andmetel langes Guatemala korruptsiooni tajumise indeksis viimase 10 aasta jooksul 59 kohta, langedes 180 riigi hulgas 91. kohalt (2010) 150. kohale;

K. arvestades, et dekreediga 4–202, nn valitsusväliste organisatsioonide seadusega, mis jõustus 2022. aasta veebruaris, püütakse piirata valitsusväliste organisatsioonide tegevust, tugevdades valitsuse järelevalvet ja andes võimaluse haldusnõuetele mittevastavad valitsusvälised organisatsioonid kaotada;

L. arvestades, et vägivald ja võimsate kuritegelike organisatsioonide väljapressimistegevus on Guatemalas endiselt tõsine probleem ning arvestades, et jõukudega seotud vägivald on oluline mõjur, mis ajendab inimesi riigist lahkuma;

M. arvestades, et ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo (OHCHR) registreeris 2021. aastal 103 rünnakut inimõiguste kaitsjate vastu ja kuus tapmist ning 33 rünnakut ajakirjanike vastu; arvestades, et keskkonna- ja maaomandiõiguste kaitsjad, põlisrahvad ja -kogukonnad ning naiste õiguste kaitsjad seisavad silmitsi tõsiste ohtudega; arvestades, et OHCHR rõhutab, et riiklikud ja valitsusvälised osalejad kuritarvitavad üha sagedamini kriminaalõigust, kasutades seda inimõiguste kaitsjate ja ajakirjanike vastu, et neid karistada või takistada neid seaduslikult oma tööd tegemist;

N. arvestades, et põlisrahvastel tuleb endiselt taluda mitmekordset diskrimineerimist ning majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust; arvestades, et on vaja tugevdada usaldussuhet avalik-õiguslike asutuste ja põlisrahvaste vahel, rakendades meetmeid põliselanike õiguste kaitseks ja teostamiseks, kaasa arvatud õigus vabale, eelnevale ja teadlikule nõusolekule;

O. arvestades, et naiste ja tütarlaste vastane sooline ja seksuaalne vägivald on laialt levinud ja sügavalt juurdunud probleem; arvestades, et 8. märtsil 2022. aastal kiitis Guatemala kongress heaks dekreedi 18–2022, nn elu ja perekonna kaitse seaduse, mis kriminaliseerib mis tahes olukordades tehtud abordi ja sätestab selle eest 5–25-aastase vanglakaristuse ning keelab koolides soolise mitmekesisuse teemalise ja seksuaalhariduse; arvestades, et pärast arvukaid riigisiseseid ja rahvusvahelise tasandi protestiavaldusi väljendas president kavatsust dekreet vetostada ning 15. märtsil 2022. aastal hääletas kongress selle vastuolulise seaduse peatamise poolt;

P. arvestades, et ebavõrdsuse, vaesuse, alatoitumuse ning emade ja laste suremuse määrad Guatemalas kuuluvad piirkonna kõrgeimate hulka; arvestades, et Guatemala on kroonilise alatoitumuse poolest maailmas kuuendal kohal;

Q. arvestades, et EL on endiselt üks Guatemala peamisi koostööpartnereid ning liidu arengukoostöö rahastamisvahendist eraldati programmitöö perioodil 2014–2020 Guatemalale 152 miljonit eurot, eelkõige toiduga kindlustatuse tagamiseks, korruptsioonivastaseks võitluseks, rahu ja julgeoleku toetamiseks ning konkurentsivõime parandamiseks;

R. arvestades, et Guatemala põlisrahva seast pärit keskkonnakaitsja ja Euroopa Parlamendi Sahharovi auhinna 2017. aasta finalist Aura Lolita Chávez lahkus riigist pärast tema vastu toime pandud tõsiseid rünnakuid, tapmisähvardusi ja laimamist, ning Guatemalasse tagasipöördumise korral ähvardab teda mitu kohtuprotsessi; arvestades, et kui ta otsustab tagasi pöörduda, tuleks tagada tema õiguslik ja füüsiline turvalisus;

1. tunneb muret õigusriigi olukorra halvenemise pärast Guatemalas ning kohtumenetluste pärast, mille ülemkohus ja peaprokurör on algatanud sõltumatute kohtunike, juristide ja prokuröride vastu, kes uurivad kõrgete riigiametnike ja äriomanikega seotud kuritegelikke struktuure või esitavad neile süüdistusi;

2. mõistab hukka korruptsioonijuhtumite menetlemises osalevate ja karistamatuse vastu võitlevate õigusasutuste, samuti inimõiguste kaitsjate ja ajakirjanike tegevuse kriminaliseerimise ja nende kinnipidamise, neid diskrediteerivad meediakampaaniad ning nende ähvardamise ja ahistamise; nõuab tungivalt, et Guatemala ametivõimud teeksid sellisele tegevusele lõpu ning järgiksid õigusriigi põhimõtet ja austaksid täielikult võimude lahusust, mis on karistamatuse ja korruptsiooni vastase võitluse põhielemendid;

3. kutsub Guatemala ametivõime üles viivitamata, põhjalikult ja erapooletult uurima kohtuametnike ja kodaniku-ühiskonna osalejate vastu suunatud ähvardusi, ahistamisakte ja häbimärgistamiskampaaniaid, et teha kindlaks nende tegude eest vastutavad isikud ning tuua nad pädevate, sõltumatute ja erapooletute kohtute ette;

4. kutsub Guatemala ametivõime üles võtma kiiresti vajalikke meetmeid, et tagada kohtunike, prokuröride, juristide – sealhulgas CICIGi endiste advokaatide –, inimõiguste kaitsjate ning kinnipeetud isikute turvalisus ja puutumatus ning kaitsta nende õigust nõuetekohasele kohtumenetlusele; nõuab tungivalt, et ametivõimud tagaksid, et vägivalla kartuses riigist lahkunud inimestel oleks võimalik sinna turvaliselt tagasi pöörduda;

5. tuletab meelde tõhustatud ja tulemuslike dialoogikanalite hädavajalikkust Guatemala institutsioonide raamistikus, et edendada demokraatlikke väärtusi, õigusriiki ja inimõiguste austamist;

6. rõhutab taas, et kohtunike valimise ja ametisse nimetamise protsess peab olema läbipaistev ja kaasav ning et kandidaatide valimisel tuleks arvesse võtta nende teeneid ja tõendeid, et nad austavad oma tegevuses inimõigusi, kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja Guatemala põhiseadusega; kutsub sellega seoses Guatemala ametivõime üles tagama kohtunike õiglane valimine, eelkõige seoses peaprokuröri ja inimõiguste ombudsmani valimisega;

7. rõhutab, et piiravate õigusaktide, näiteks valitsusväliste organisatsioonide seaduse vastuvõtmine võib soodustada inimõiguste kaitsjate kaitsesüsteemi lammutamist ja suurendada karistamatust; nõuab nende seaduste kehtetuks tunnistamist;

8. nõuab tungivalt, et Guatemala valitsus võtaks vajalikud meetmed, et tugevdada seadusi ja poliitikat, mis kaitsevad inimõiguste kaitsjaid, nende seas keskkonnakaitsjaid ja ajakirjanikke, ning koostaks riikliku inimõiguste kaitse poliitika kooskõlas Ameerika Inimõiguste Kohtu 2014. aasta otsusega ja Guatemala enda poolt 2018. aastal ÜRO Inimõiguste Nõukogu ees võetud kohustusega; soovitab, et Guatemala valitsus ratifitseeriks Escazú lepingu;

9. väljendab heameelt selle üle, et Guatemala võimud on moodustanud presidendi komitee korruptsiooni vastu ja presidendi komitee rahu ja inimõiguste kaitseks, mis on riikliku innovatsiooni ja arengu kava põhikomponendid ning mille siht on läbipaistvuse suurendamine ning korruptsiooni ja karistamatuse tõkestamine; nõuab tungivalt, et nende komisjonide töö annaks konkreetseid tulemusi;

10. ergutab Guatemala valitsust jätkama koostööd kõigi ÜRO ja piirkondlike inimõiguste mehhanismidega, et toetada inimõiguste edendamist ja kaitset riigis; soovitab, et Guatemala valitsus uuendaks mõistlikuks ajavahemikuks OHCHRi mandaati;

11. kiidab heaks meetmed, mida ELi liikmesriikide saatkonnad ja ELi delegatsioon Guatemalas on võtnud inimõiguste kaitsjate kaitseks; kutsub komisjoni üles oluliselt laiendama ja aktiivsemalt rakendama kaitsemeetmeid, sealhulgas ulatuslikumalt jälgima kriminaalseks kuulutatud inimõiguskaitsjate, eelkõige keskkonna- ja naiste õiguste kaitsjate kuulamisi, muu hulgas suurendades toetust sõltumatutele kodanikuühiskonna organisatsioonidele;

12. kutsub Euroopa Liitu ja selle liikmesriike üles kasutama assotsieerimislepingus ning poliitilise dialoogi ja koostöö lepingus ette nähtud mehhanisme, et tungivalt õhutada Guatemalat täide viima ulatuslikku inimõiguste tegevuskava ja võitlema karistamatuse vastu, et parandada inimõiguste olukorda riigis;

13. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa välisteenistusele, ELi inimõiguste eriesindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Ameerika Riikide Organisatsioonile, Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarsele assambleele, Guatemala Vabariigi presidendile, valitsusele ja parlamendile, Kesk-Ameerika Majandusintegratsiooni Sekretariaadile ja Kesk-Ameerika Parlamendile.